

УДК 378.013.75

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-12\(40\)-1036-1046](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-12(40)-1036-1046)

Гриньова Марина Вікторівна доктор педагогічних наук, професор, ректор, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, м. Полтава, тел.: (0532) 56-23-13, <https://orcid.org/0000-0003-3912-9023>

Рожнова Тетяна Євгенівна кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО “Університет менеджменту освіти”, м. Київ, тел.: (097)214-06-36, <https://orcid.org/0000-0002-3608-8943>

ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧИМ РОЗВИТКОМ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТНІХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК

Анотація. У статті розкрито планування та організацію дослідження педагогічного експерименту з управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук. Висвітлено особливості професійно-творчого розвитку майбутніх магістрів у закладах вищої освіти та окреслено етапи педагогічного експерименту. Для експериментальної апробації концепції управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук розроблена програма експерименту, яка складається з п'яти етапів. Вибір відповідних методів дослідження визначався характером фактичного матеріалу, умовами і метою даного етапу дослідження.

Узагальнення даних педагогічного експерименту та розробка методичних рекомендацій щодо управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук здійснюється за допомогою методу кількісного і якісного аналізу результатів, математичної обробки даних, графічного відображення результатів, їх порівняння й узагальнення.

Наведені окремі результати проведення констатувального етапу педагогічного експерименту з управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук у ЗВО України та зарубіжжя.

Опитування засвідчило, що майбутні магістри хочуть розвивати у процесі навчання в ЗВО такі професійні та творчі навички, як: управлінські; комунікацію з громадськістю в кризових ситуаціях; прийняття управлінських рішень в умовах кризового стану; вміння ефективно комунікувати з колективом, використовуючи сучасні технології; міжособистісні та комунікативні навички; вміння працювати в команді; вести наукові дискусії

та взаємодіяти з іншими науковцями ефективно спілкуватися з колегами та адміністрацією; цифрові навички; планування освітньої діяльності; креативність; критичне мислення; системний підхід; та інші.

Виокремлені шляхи щодо впровадження системи управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук.

Ключові слова: педагогічний експеримент, майбутній магістр, професійно-творчий розвиток, управління, організація дослідження, управління професійно-творчим розвитком.

Grynova Marina Viktorivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Rector of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, tel.: (0532) 56-23-13, <https://orcid.org/0000-0003-3912-9023>

Rozhnova Tetiana Yevgenivna Phd, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Administration and Special Education, The Head of the Educational and Research Institute of Management and Psychology of the State Institution of Higher Education University of Educational Management, Kyiv, tel.: (097) 214-06-36, <https://orcid.org/0000-0002-3608-8943>

PLANNING AND ORGANIZATION OF A PEDAGOGICAL EXPERIMENT OF MANAGEMENT OF PROFESSIONAL AND CREATIVE DEVELOPMENT OF THE FUTURE MASTERS OF EDUCATIONAL AND PEDAGOGICAL SCIENCES

Abstract. This article reveals the planning and organization of a pedagogical experiment aimed at managing the professional and creative development of future masters in educational and pedagogical sciences. It highlights the unique aspects of professional and creative development within higher education institutions and outlines the various stages of the pedagogical experiment., an experimental program of five stages has been developed for the experimental testing of the concept of managing the professional and creative development of future masters of educational and pedagogical sciences. The selection of appropriate research methods was guided by the nature of the material, the conditions, and the objectives of this phase of the study.

The generalization of the data of the pedagogical experiment and the development of methodological recommendations for managing of the professional and creative development of future masters of educational and pedagogical sciences are carried out using the method of quantitative and qualitative analysis of results, mathematical data processing, graphical display of results, their comparison and generalization.

Some results from the ascertainment phase of the pedagogical experiment, which focuses on managing of the professional and creative development of future

masters in educational and pedagogical sciences within higher education institutions in Ukraine and internationally, are presented.

The survey shows that the future masters want to develop such professional and creative skills during their studies at higher education institutions as: management; communication with the public in crisis situations; making management decisions in a crisis situation; the ability to communicate with the team using modern technologies; interpersonal and communication skills; the ability to work in a team; conduct scientific discussions and interact with other scientists; communicate effectively with colleagues and the administration; digital skills; planning educational activities; creativity; critical thinking; a systemic approach; and others.

Furthermore, the article emphasizes strategies for implementing a system to manage the professional and creative development of future masters in educational and pedagogical sciences.

Keywords: pedagogical experiment, future master, professional and creative development, management, organization of research, management of professional and creative development.

Постановка проблеми. Утвердження України в європейському та світовому просторі є комплексним довготривалим процесом, який без розбудови національної освіти неможливий, оскільки будь-яка її складова потребує нових підходів до підвищення ролі інтелектуального капіталу, соціальних і гуманітарних чинників економічного прогресу, пріоритетності підготовки висококваліфікованих фахівців, у тому числі у сфері вищої освіти.

Інтегрування української педагогічної освіти в загальноєвропейський та світовий освітній простір вимагає усвідомлення засад і принципів сучасної професійно-педагогічної підготовки магістрів освітніх, педагогічних наук. Особливе місце відводиться в цьому аспекті управлінню професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук.

Процес підготовки майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук потребує виражених наукових підходів до управління .

Важливим завданням майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук до професійно-творчого розвитку має бути створення умов для особистісного зростання майбутніх викладачів і формування в них креативного підходу до педагогічної діяльності в умовах сучасного соціуму, що потребує комплексного та багаторівневого управлінського підходу[1]. У процесі підготовки студента до професійно-творчої діяльності важливо враховувати індивідуальний підхід до кожного з них, тому актуальним постає проведення педагогічного експерименту, щоб визначити всі проблеми на шляху до професійно-творчого розвитку майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук з подальшим їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійно-творчого розвитку майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук, а також окремі аспекти управління цим процесом вивчали багато українських та зарубіжних учених. Серед вітчизняних дослідників – І. Драч (розвиток творчих здібностей студентів – важлива складова підготовки майбутніх фахівців); О. Остапчук (професійний саморозвиток і самопроєктування в системі педагогічної освіти); Г. Полоз (педагогічні умови професійного саморозвитку; С. Сисоєва (основи педагогічної творчості; А. Харківська (теоретичні та методичні засади управління інноваційним розвитком педагогічного закладу освіти) та ін.

Серед зарубіжних науковців можна виокремити таких, як Д. Сімонтон (Творчість: когнітивні, особистісні, розвивальні та соціальні аспекти), С. Тейлор (різні підходи та визначення творчості та її природа по відношенню до особистості), Е. Торренс (навчання творчих та обдарованих учнів) та інші [1].

Аналіз наукової і практичної діяльності університетів свідчить, що підготовка магістрів освітніх, педагогічних наук досліджена недостатньо. Нині фактично не існує цілісної концепції педагогічної підготовки магістрів освітніх, педагогічних наук, а тим паче управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук. Також слід зазначити, що практичний стан розвитку освіти не задовольняє державні й особистісні потреби [2]. В період воєнного стану в Україні підготовка магістрів потребує саме такого напрямку дослідження. Враховуючи недостатню теоретичну й методичну розробленість проблеми управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук, темою статті обрано: „Планування та організація педагогічного експерименту з управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук”.

Мета статті – розкрити сутність планування та організації педагогічного експерименту з управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук.

Виклад основного матеріалу. Основною метою експериментальної роботи є підтвердження та глибше вивчення об’єкта і предмета дослідження.

Дослідження проводиться в три етапи впродовж 2020–2025 років.

На першому етапі (2020–2021 рр.) визначалися і формувалися основні вихідні положення дослідження: сутність проблеми; фактори, що її породжують; обґрунтовувалась актуальність обраної теми, мета і завдання наукового пошуку; розроблялися програма і методика дослідження; добиралась базова література з проблеми управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук; формулювалась методика констатувального етапу педагогічного експерименту і процедури його проведення.

На другому етапі (2022–2023 рр.) уточнювався категоріальний апарат дослідження; опрацьовувалися та систематизовувалися наукові джерела з теорії і практики управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук; аналізувалися наукові підходи до управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук; вивчався та узагальнювався досвід практичного застосування інноваційних технологій в управлінні професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук; здійснювалась розробка та теоретичне обґрунтування концепції управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук; визначалися критерії і показники оцінювання результативності концепції; розроблялась методика впровадження представленої концепції у практичну діяльність експериментальних ЗВО; підготовлено матеріали для здійснення формульованого етапу педагогічного експерименту.

На третьому етапі (2024–2025 рр.) йде наразі систематизація та узагальнення даних педагогічного експерименту; продовжує проводитись апробація й оцінювання розробленої концепції; уточнюються теоретичні і практичні висновки наукового пошуку; формулюються загальні висновки дослідження; триває розробка методичних рекомендацій щодо управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук; триває оформлення текстової частини дослідження.

Для експериментальної апробації концепції управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук розроблена програма експерименту, який складається з п'яти етапів.

I. Підготовчий етап:

- визначення та наукове обґрунтування теми, мети, завдань дослідження, складання плану експериментальної роботи;

- вивчення та аналіз нормативно-правового забезпечення управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук, науково-методичної літератури та педагогічного досвіду з вирішуваної проблеми;

- обґрунтування й розробка концепції управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук;

- розробка методичного забезпечення управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук;

- розробка критеріїв і показників оцінювання результативності управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук.

II. Проведення констатувального етапу педагогічного експерименту:

- збір і аналіз інформації з питань управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук;

- анкетування представників адміністрації, науково-педагогічних, педагогічних працівників ЗВО, здобувачів вищої освіти щодо стану управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук;

- обробка та узагальнення результатів констатувального етапу педагогічного експерименту.

III. Проведення формульовального етапу педагогічного експерименту:

- експериментальна перевірка концепції управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук;

- підведення підсумків формульовального етапу педагогічного експерименту.

IV. Порівняльний етап:

- порівняння результатів констатувального і формульовального етапів педагогічного експерименту;

- визначення результативності концепції управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук.

V. Узагальнюючий етап:

- систематизація та узагальнення результатів педагогічного експерименту;

- розробка методичних рекомендацій щодо управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук у практичну діяльність [3].

На підготовчому етапі з метою вивчення теоретичного стану проблеми управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук проаналізовано філософську, соціологічну, педагогічну, психологічну, управлінську літературу; досконало вивчено законодавчі, нормативні документи, які становлять нормативно-правову базу здійснення управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук; визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, доведенню яких підпорядковувалась науково-експериментальна діяльність.

Вибір відповідних методів дослідження визначався характером фактичного матеріалу, умовами і метою даного етапу дослідження. Тому вирішення завдання щодо аналізу теоретичних джерел з питань управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук зумовило використання таких методів: проблемний аналіз наукової літератури з питань загального, педагогічного, інноваційного менеджменту; вивчення нормативних, директивних, інструктивних, методичних документів, на основі яких організовується інноваційна діяльність і управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук; метод сходження від абстрактного до конкретного. Вивчення та аналіз практичного стану управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук забезпечувались емпіричними методами, а саме: спостере-

женням; груповими та індивідуальними бесідами з керівниками, заступниками керівників ЗВО, завідувачами кафедр, студентським самоврядуванням щодо вирішення даної проблеми; анкетуванням; вивченням документації ЗВО.

У процесі роботи над створенням та обґрунтуванням концепції управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук використано методи абстрагування, порівняння, конкретизації й систематизації, моделювання.

Запропоновану структуру і зміст концепції управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук та методичне забезпечення її впровадження на основі розроблених критеріїв та показників у нашому дослідженні.

Для апробації створеної концепції управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук обрано *класичний експеримент*, який використано в дослідженні як «метод вивчення об'єкта, який пов'язаний з активним і цілеспрямованим втручанням дослідника в природні умови існування предметів і явищ або створенням штучних умов, необхідних для виявлення його відповідної властивості» [4; с. 68]. Це дало можливість розглянути досліджуваний педагогічний процес у природних умовах функціонування експериментальних і контрольних ЗВО.

Узагальнення даних *педагогічного експерименту* та розробка методичних рекомендацій щодо управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук здійснюється за допомогою методу кількісного і якісного аналізу результатів, математичної обробки даних, графічного відображення результатів, їх порівняння й узагальнення.

Констатувальний етап педагогічного експерименту проводився у ДЗВО «Університет менеджменту освіти», Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, Запорізькому національному університеті, Класичному приватному університеті, Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, КЗ «Харківській гуманітарно-педагогічній академії» ХОР, КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» ХОР, КЗВО Вінницька академія безперервної освіти, Маріупольському національному університеті, Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Криворізькому державному педагогічному університеті.

Також констатувальний етап педагогічного експерименту проводився у зарубіжних ЗВО, а саме: у Католицькому університеті в м. Ружомберку (Словацька республіка), в Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської м. Варшава та Університеті Марії Кюрі-Скловської м. Люблін (Республіка Польща).

Задіяні в анкетуванні були здобувачі вищої освіти Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Грузія).

Всього було охоплено дослідженням 13 ЗВО з різних регіонів України та 4 зарубіжні ЗВО. До експерименту залучено проректорів ЗВО, директорів та заступників директорів інститутів, деканів факультетів та їх заступників, завідувачів кафедр, завідувачів відділів, методистів, здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня. У процесі дослідження ми розробили анкети.

Респонденти були поділені на дві групи: контрольну і експериментальну, вони мали можливість обрати правильну на їх погляд відповідь. Усі анкети мали звернення до респондентів: відповідати відверто, оскільки від цього залежить успішність дослідження.

Враховуючи актуальність дослідження, для прикладу проаналізуємо відповіді на найбільш актуальні, з нашої точки зору, питання.

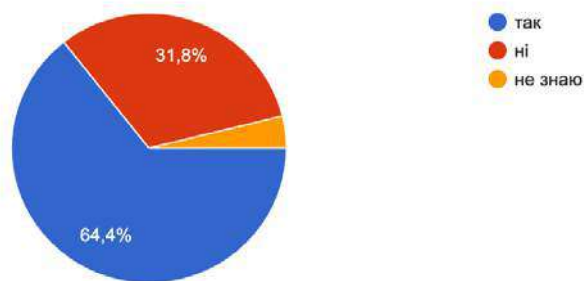

Рис. 1. Аналіз відповідей респондентів на запитання: “Чи вважаєте Ви тотожними поняття професійний і творчий розвиток педагогічних/науково-педагогічних працівників?”

Аналіз анкетування показав, що 64,4% респондентів вважають, що поняття професійний і творчий розвиток педагогічних/науково-педагогічних працівників тотожні, а 31,8% респондентів - ні (рис. 1).

Рис. 2. Аналіз відповідей респондентів на запитання: “Чи вважаєте Ви професійно-творчий розвиток важливим аспектом Вашої освіти?”

Результати анкетування з питання “Чи вважаєте Ви професійно-творчий розвиток важливим аспектом Вашої освіти?” представлені на рис. 3.1. 97,7% респондентів вважають - так. Як бачимо, що майбутні магістри вже на першому етапі нашої наукової розвідки розуміють актуальність завдання дослідження.

На запитання “Які конкретні професійні та творчі навички Ви хотіли б розвивати у процесі навчання на магістерському рівні вищої освіти?” респонденти зазначили наступні: управлінські; креативність; критичне мислення; системний підхід; комунікацію з громадськістю в кризових ситуаціях; прийняття управлінських рішень в умовах кризового стану; вміння ефективно комунікувати з колективом, використовуючи сучасні технології; міжособистісні та комунікативні навички; вміння працювати в команді; вести наукові дискусії та взаємодіяти з іншими науковцями ефективно спілкуватися з колегами та адміністрацією; цифрові навички; планування освітньої діяльності та інші.

На запитання респондентів щодо підтримки та можливостей, що надає університет, в якому вони навчаються для професійно-творчого розвитку студентів, 76,6% респондентів відповіли що підтримка та можливості є на високому рівні, 19,9% відповіли – що на достатньому рівні (рис. 3).

Рис. 3. Аналіз відповідей респондентів щодо підтримки та можливостей, що надає університет, в якому вони навчаються для професійно-творчого розвитку студентів.

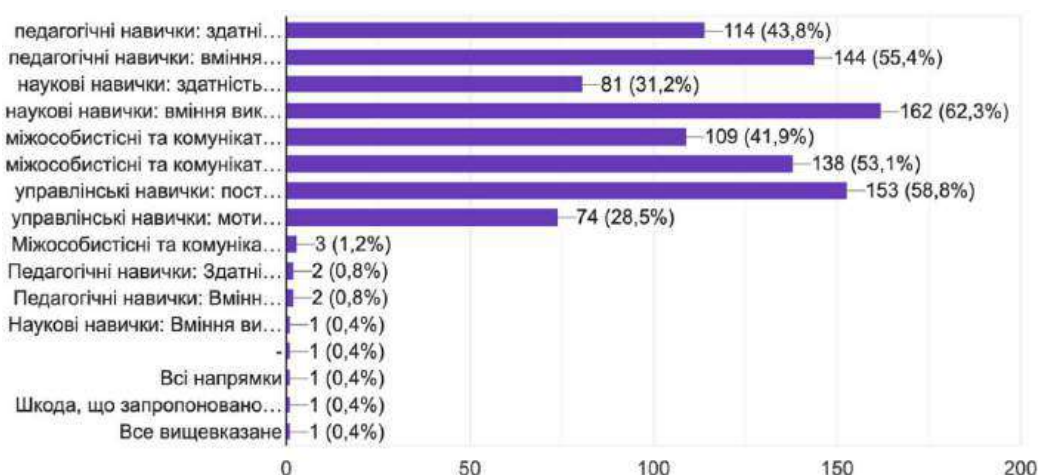

Рис. 4. Аналіз відповідей респондентів щодо вибору чотирьох найважливіших навичок для професійно-творчого розвитку науково-педагогічних працівників з педагогічних, міжособистісних та комунікативних навичок.

Відповіді респондентів на запитання щодо оцінки важливості ролі адміністрації, викладачів та наукових керівників курсових/магістерських робіт у процесі професійно-творчого розвитку магістрантів представлені на рис. 5. Думка здобувачів вищої освіти розділилася, 56,3% респондентів, тобто переважна більшість, вважає, що всі викладачі повинні сприяти їхньому професійно-творчому розвитку. 21, 1% респондентів вважають, що повинна бути система управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів.

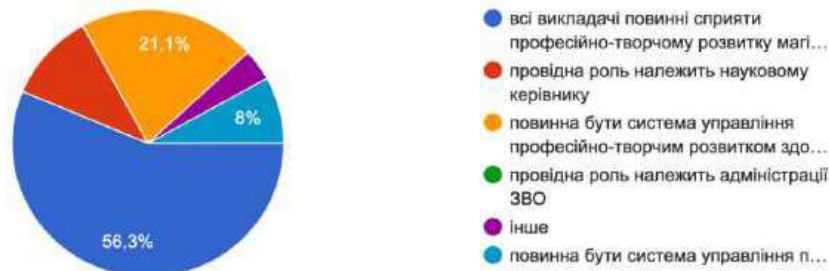

Рис.5. Аналіз відповідей респондентів щодо оцінки важливості ролі адміністрації, викладачів та наукових керівників курсових/магістерських робіт у процесі професійно-творчого розвитку майбутніх магістрів.

Разом із тим подальший аналіз здобутих показників виявив, що системи управління професійно-творчим розвитком здобувачів вищої освіти освітніх, педагогічних наук у ЗВО не має, що спонукало нас до розробки та впровадження саме такої системи. Також ми переконались в необхідності розробки та впровадженні концепції управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук.

У процесі дослідження ми розглядаємо, для порівняння, результати опитування респондентів як педагогічних так і непедагогічних спеціальностей.

Висновки. Отже, питання управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук є актуальним. А також важливим завданням майбутніх магістрів їх професійно-творчого розвитку є розробка концепції та системи управління професійно-творчим розвитком майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук, що буде представлено у подальших наших наукових напрацюваннях.

Література:

1. Гриньова М. В., Рожнова Т. Є. Управління процесом збагачення досвіду професійно-творчої самореалізації майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук. *Витоки педагогічної майстерності: журнал* / Полтав. Нац. Пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2024. Випуск 33. 254 с., СТ. 66 - 72. Режим доступу: <https://sources.pnpu.edu.ua/article/view/309950>.

2. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти.: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / С.С. Вітвицька. – Ж., 2011. – 17 с.

3. Рожнова Т. Є. Управління ПТНЗ на засадах інноваційних технологій дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06 / Тетяна Євгенівна Рожнова. – К. – 2012. – 285 с..
4. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підруч./ В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К. : Знання-прес, 2003. – 295 с..

References:

1. Grynova M. V., Rozhnova T. YE. (2024). *Upravlinnia protsesom zbahachennia dosvidu profesiino-tvorchoii samorealizatsii maibutnikh mahistriv osvitnikh, pedahohichnykh nauk* [Managing the process of enriching the experience of professional and creative self-realization of future masters of educational and pedagogical sciences]. Poltava: *Vytoky pedahohichnoii maisternosti*, 33, 66 - 72. Retrieved from <https://sources.pnpu.edu.ua/article/view/309950> [in Ukrainian].
2. Vitvytska S. S. (2011) *Teoretychni i metodychni zasady pedahohichnoii pidhotovky mahistriv v umovakh stupenevoi osvity* [Theoretical and methodological principles of pedagogical training of masters in the conditions of degree education]. Extended abstract of candidate's thesis. Zhytomyr [in Ukrainian].
3. Rozhnova T. YE. (2012) *Upravlinnia PTNZ na zasadakh innovatsiinykh tekhnolohii* [The management of vocational and technical educational institutions based on innovative technologies]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
4. Sheiko V. M. (2003) *Orhanizatsiia ta metodyka naukovo-doslidnytskoi diialnosti* [Organization and methodology of scientific research activities]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].